

МАФКУРАВИЙ ТАҲДИДЛАРНИ ОЛДИНИ ОЛИШДА АХЛОҚИЙ ТАРБИЯНИНГ АҲАМИЯТИ

Ж. С. Раматов

Тошкент давлат транспорт университети “Ижтимоий фанлар” кафедраси
мудири

М. Ҳасанов

Тошкент давлат транспорт университети “Ижтимоий фанлар” кафедраси
ўқитувчиси

АННОТАЦИЯ

Мақолада ҳозирги замонда глобаллашувнинг авж олиши шароитида миллий маънавиятга қаратилган турли хилдаги мафкуравий, маънавий ва ахборот таҳдидларининг тобора ошиб бораётганлиги тўғрисида гап боради. Ривожланган давлатлар ўз таъсир доираларини тобора кенгайтириш мақсадида энг замонавий ахборот воситларидан самарали фойдаланишмоқда. Жамиятимиз олдида турган асосий вазифалардан бири турли шаклдаги таҳдидларни олдини олиш мақсадида ёшларимизда мафкуравий иммунитетни мустаҳкамлашдан иборатдир. Мақолада таҳдидларга қарши курашишнинг замонавий йўллари ёритиб берилган.

Калит сўзлар: мафкура, ғоя, тарбия, ахлоқ, глобаллашув.

ABSTRACT

The article deals with the rise of various types of ideological, spiritual and informational threats against national spirituality in the context of globalization. Developed countries in order to expand their spheres of influence effectively use the most modern information tools. The main task of our society, in order to prevent various threats, is to strengthen the ideological immunity of young people. The article reveals the modern ways of dealing with threats.

Keywords: ideology, idea, upbringing, ethics, globalization.

КИРИШ

Бугун дунёнинг барча минтақаларида глобаллашув жараёни ижтимоий-маданий ҳодисаларга ўзининг турлича таъсирини ўтказмоқда. Бундай таъсирнинг бир хил эмаслиги дунё мамлакатларининг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий, ахборот, маънавий

салоҳиятлари ва геосиёсий омиллар билан чамбарчас боғлиқ. Оламда юз бераётган бу каби шиддатли жараёнларнинг авж олиши шароитида миллий маънавиятга қаратилган таҳдидлар тобора ошиб бормоқда. Бунинг асосий сабаби маънавиятнинг миллат онги, дунёқараши ва менталитетини ташкил этиш билан боғлиқдир. Уларни турли хил замонавий усул ва воситалар ёрдамида ўзгартириш орқали миллатни, мамлакатни ва унинг барча бойликларини қўлга киритиш мумкин бўлади. Маънавиятнинг инқирозга юз тутиши, албатта, мамлакатнинг тараққиётдан орқада қолишига, бошқа давлатларнинг измида бўлишига олиб келади. Шу боис, Ўзбекистон Биринчи Президенти Ислон Каримов маънавий таҳдидларнинг ҳалокатли куч эканлиги, унга қарши чора-тадбирлар кўриш зарурлиги тўғрисида қуйидаги фикрларни билдирган эди: “Ҳаммамизга аён бўлиши керакки, “ахборот асри” деб номланган XXI асрда ҳеч қайси давлат ёки жамият ўзини темир девор билан ўраб яшай олмайди. Айни пайтда, ахвол шундай экан, деб қўл қовуштириб ўтириш ҳам тўғри келмайди, бундай таҳдидларга жавобан, биз ҳам содда бўлмасдан, зарур чора-тадбирларни кўришимиз керак”.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Демак хозирги кунда жамиятимиз олдида турган асосий вазифалардан бири турли хилдаги мафкуравий, маънавий ва ахборот таҳдидларига қарши курашишнинг самарали йўллари, усуллари ва воситаларини яратиш орқали ёшларимизда мафкуравий иммунитетни мустаҳкамлашдан иборатдир. Мафкуравий ва ахборот таҳдидларининг олдини олиш йўллари сифатида биз қуйидагиларни таклиф қиламиз:

1. Миллий тарбияни такомиллаштириш орқали таҳдидбардош ёшларни вояга етказиш.

Мустақиллик асосчиси, мамлакатимизнинг Биринчи Президенти Ислон Каримов «Юксак маънавият – енгилмас куч» китобида ёшлар тарбиясига тўхталиб, қуйидагиларни таъкидлайди: “Ҳар қайси ота-она, устоз ва мураббий ҳар бир бола тимсолида, аввало, шахсни кўриши зарур. Ана шу талабдан келиб чиққан ҳолда, фарзандларимизни мустақил ва кенг фикрлаш қобилиятига эга бўлган, онгли яшайдиган комил инсонлар этиб вояга етказиш – таълим-тарбия соҳасининг асосий мақсади ва вазифаси бўлиши лозим, деб қабул қилишимиз керак”.

Маълумки, тарбиянинг бошланғич нуқтаси бу – оиладир. Шарқ халқлари учун оила муқаддас маскан. Чунки оиланинг мустаҳкамлиги, унинг тинчлиги ва осойишталиги

давлатнинг мустақамлиги ва осойишталигини таъминловчи манба, десак хато қилмаган бўламиз. Шу боис, бизда оила масаласи давлат сиёсати мақомидаги масаладир. Таққослаш учун Ғарб давлатларида оилага муносабат масаласини кўрадиган бўлсак, оила бу ҳар кимнинг шахсий иши. Турмушга чиқадими ёки йўқми, уйланиб, оила куриб фарзанд кўрадими ёки йўқми, бу ҳар кимнинг ўзини иши. Энг кенг тарқалган одат бу – фуқаролик никоҳи. Бир-бирини ёқтириб қолган йигит ва қиз биргаликда яшайверишади. Ҳеч қандай никоҳсиз, расмийлаштиришсиз. Ва хоҳлаган пайтда яна ажралишиб, алоҳида яшайверишади. Ҳеч кимга ҳеч қандай масъулият юклатилмайди. Натижада оилага, фарзанд туғилишига етарли даражада эътибор берилмаслиги ҳозирги кунда Ғарб давлатлари учун ғоят мушкул муаммоларни келтириб чиқармоқда.

Маълумки, “Таълим тўғрисида”ги қонунда таълимнинг қуйидаги турлари келтирилган: мактабгача таълим, умумий ўрта таълим, ўрта махсус касб-ҳунар таълими, олий таълим, олий ўқув юртидан кейинги таълим, малака ошириш ва қайта тайёрлаш, мактабдан ташқари таълим. Давлат бюджетидан таълим соҳасига ажратилган маблағнинг асосий қисми, энг аввало, олий таълимга ажратилар эди. Бу тушунарли ҳолат, чунки олий таълим жамият эҳтиёжи учун зарур мутахассис кадрларни тайёрлайди. Ажратилган маблағнинг қолган қисмлари эса “қолдиқ тамойили” асосида таълимнинг қолган турларига тақсимланарди. Мактабгача таълимга навбат келганда маблағнинг арзимаган қисми қоларди. Бу соҳадаги хорижий тажриба, хусусан, Япония тажрибаси ўрганилганда тамоман бошқача ёндашув аниқланган. Япония мактабларида болаларга 5 синфгача фанлар ўқитилмас экан. Уларга япон одоби, ахлоқи, урф-одат ва анъаналари, байрам ва маросимлари ўқитилар экан. Уларнинг фикрича, болага дастлаб тарбия бериш керак. Билим бериш ҳеч қачон кеч бўлмайди. Тарбияда эса кеч қолиш мумкин. Иккинчи жаҳон урушидан энг оғир аҳволда чиққан давлатлардан бири Япония эди. Орадан ўтган қисқа даврдан сўнг Япония дунёнинг энг ривожланган давлатлари қаторидан ўрин эгаллади.

2. Болалар адабиётига, умуман болалар учун мўлжалланган мусиқа, ашула, театр, кино асарлари яратишга эътибор кучайтирилиши, бундай асарларни яратувчилар учун пухта ўйланган рағбатлантириш тизими ишлаб чиқилиши керак.

3. Тарғибот-ташвиқот ишларини юқори босқичга кўтариш. Таққослаш учун собиқ иттифоқ тарғибот тизимини кўрадиган бўлсак. Совет мафкуравий-сиёсий тизими ўзбек халқининг миллий ғурурини, мустақиллик ғоясини, унинг курашчиларини мафкуравий янчиш мақсадида минглаб мактабдан ташқари маърифий-

сиёсий оқартув бўлимларини очди. Ўзбек халқининг тафаккурини советлаштиришга илмий асосда ёндашув уларнинг мафкур мақсадларига тезроқ етказди: совет декретлари, партия анжуманлари, Конституция тарғиботи, қишлоқларда юриб, шўро тузуми моҳиятини тушунтиришлар, театр, концерт, кўргазма, маърузалар, кино, қироатхоналарни ишга солишди. Агитпоезд, агитпароход, клуб, “қизил чойхоналар”, сиёсий суҳбат, диспут, жанговар варақалар, “Чакмоқ”, кинолекторий каби тарғибот-ташвиқотнинг юзлаб усулларидан фойдаланиб, шўролар ҳукумати ўз мафкурасини халқимиз онгига сингдиришга ҳаракат қилди. Коммунистик мафкурага зид бўлган ҳар қандай фикр, ғоя, бадиий асар муаллифи қаттиқ таъқиб остига олинган. Яқин тарихдан сабоқ шундан иборатки, жамиятимизда тарғибот-ташвиқот фаолияти учун шундай кенг имкониятлар, ахборот воситаларининг энг замонавий технологиялари яратилганки, булардан самарали фойдаланиш орқали ҳар қандай хатарли таҳдидларга жавоб бера оладиган ёшларни вояга етказиш мумкин.

4. Жамиятимиз ҳаётининг турли соҳаларида ҳалол меҳнат қилиб, мамлакат тараққиётига ўзининг муносиб ҳиссасини қўшаётган фидоий, элга ва ватанга садоқатли, ватанпарвар инсонлар, масалан, мактаб ўқитувчиси, жарроҳ, темир йўлчи, фермер, академик, ҳайдовчи ва хоказо касб вакиллари замонамиз қаҳрамонлари сифатида юртга танитиш.

ХУЛОСА

Бунинг учун уларнинг ҳаёти ва фаолиятига оид бадиий асарлар, кинофильмлар, театр асарлари, ҳужжатли фильмлар яратиш зарур. Уларнинг портретлари мактаб, коллеж, лицей, олий таълим муассасалари, ишлаб чиқариш корхоналари, маданият саройлари, кутубхоналар, кино ва концерт заллари фойеларида, хатто метро бекатларида бўлса, ёш авлодга ўрнак олиш, тақлид қилиш, интилиш учун имкониятлар яратган бўлар эдик. Мамлакатимизнинг Биринчи Президенти Ислоҳ Каримов ўз пайтида ижод аҳлига кино, телевидение ва театрларимизда замонамиз қаҳрамонлари образларини яратиш тўғрисида ниҳоятда зарур кўрсатмалар берган эди. Лекин, афсуски, бу вазифа кўнгилдагидек бажарилмади. Чунки фарзандларимиз ўзимизнинг миллий қаҳрамонларимизни билмаса, у ҳолда, четдан “қаҳрамон” излаб топади. У топган “қаҳрамон” банклардаги сейфларни очиб, пул ўмарадиган ўғрими, одам ўлдиришдан тап тортмайдиган ашаддий каллакесарми, инсонларнинг мабдағларини турли замонавий усуллар билан ўзлаштирадиган фирибгарми,

буниси энди бизга номаълум. Айтишадику, агар биз ўз фарзандларимизни ўзимиз тарбияламасак, уларни “тарбияловчилар” бир зумда топилади.

REFERENCES

1. Ramatov, J., Inoqov, K., Ismailova, S., & Khudoykulov, S. (2021). Requirements of Education of Young People with Active Citizenship. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 2(05), 1-3.
2. Ж. С. Раматов, М. Н. Ҳасанов, & Ж. Қ. Шуқуов (2022). АБУ НАСР ФОРОВИЙ НИГОҲИДА ИНСОН ҚАДР-ҚИММАТИ ВА ҲУҚУҚЛАРИ МАСАЛАСИ. *Academic research in educational sciences*, 3 (TSTU Conference 1), 976-979.
3. М.Н.Ҳасанов, А.А.Азимбаев, Ҳалилов Ў., & Каримов Б. (2022). АБУ НАСР ФОРОВИЙНИНГ ШАХС МАЪНАВИЙ КАМОЛОТИГА ДОИР ҚАРАШЛАРИ . *JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS*, 4(3), 147–153. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/new/article/view/629>
4. Нилуфар Жўраевна Назарова (2022). ЁШЛАРДАГИ РАҚОБАТБАРДОШЛИК СИФАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҲАМКОРЛИК. *Academic research in educational sciences*, 3 (TSTU Conference 1), 570-575.
5. Ж. С. Раматов, & М. Н. Ҳасанов (2022). АБУ НАСР ФОРОВИЙНИНГ ЖАҲОН ИЛМ-ФАН ТАРАҚҚИЁТИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ ВА УНИНГ БУГУНГИ КУНДАГИ АҲАМИЯТИ. *Academic research in educational sciences*, 3 (TSTU Conference 1), 648-653.
6. Ш.Ф.Турабоев, З.Т.Тоиров, Ж.З.Абдуллаев, Ш.М.Ғуломов, & М.Н.Ҳасанов. (2022). ФОРОВИЙНИНГ ФАЛСАФИЙ АСАРЛАРИДА ИНСОННИНГ КЕЛИБ ЧИҚИШИ. *JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS*, 4(3), 141–146. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/new/article/view/628>
7. М. Н. Ҳасанов, С. У. Бошмонов, & Т. О. Жонибеков (2022). АБУ НАСР ФОРОВИЙНИНГ ИЛМ-ФАНЛАР ТАСНИФИДА АҲЛОҚИЙ ВА ДИНИЙ ҚАРАШЛАРИНИНГ ТАҲЛИЛИ. *Academic research in educational sciences*, 3 (TSTU Conference 1), 608-613.
8. Gafurovna, A. S. ., & Juraevna, N. N. . (2022). Issues of Formation of Information and Internet Culture at Young People. *International Journal of Development and Public Policy*, 2(6), 27–30. Retrieved from <http://www.openaccessjournals.eu/index.php/ijdpp/article/view/1422>
9. М.Н.Ҳасанов, Б.З.Зайниддинов, О.А.Абдухалилов, & Д.Д.Джурайев. (2022). МЕҲНАТДА ИНСОННИ ШАКЛЛАНИШДАГИ АҲАМИЯТИ . *JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS*, 4(3), 116–123. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/new/article/view/624>
10. Отамуратов, С., Хусанов, С., & Раматов, Ж. (2002). Маънавият асослари. *Абдулла Цодирий номидаги халқ мероси нашриёти, Тошкент.*

